

OPRAVDOVÝ
KREŠTĀN
 POLITICKÝ A SPOLOČENSKÝ TÝŽDENNÍK.
 LUDOVÁ PRÍLOHA „SLOVENSKÝCH NOVÍN“.

<i>Predplatná cena:</i>	Vychodí každú nedeľu.	<i>Redakcia a vydavateľstvo:</i> V Budapešti, VI. okr., Aradi-utca 14.
Na celý rok 2 zl. — kr	Zodpovedný redaktor a vydavateľ: VIKTOR HORNÝANSZKY.	Sem sa majú posielat predplatky a dopisy. Nevyplatené listy sa neprijímajú.
Na pol roka 1 „ — „		
Na štvrt roka — „ 50 „		
Jednotlivé číslo 3 kr.		

Nový rok v politike.

Na novoročné reči vodcov jednotlivých parlamentárnych strán a na to, čo spraví vláda v tento deň, bol celý politický svet zvedavý. A táto zvedavosť bola celkom oprávnená. Ani najstarší ľudia nepamätajú sa na také politické rozpoloženie, v jakom sa nachádzala vlasť naša 1-ho januára

Posledným dňom minulého roku vypršal termín colno-kupeckej smluvy uzavrenej s Rakúskom pred desiatimi rokmi, a my sme 31-ho decembra boli tam, že sme ani novú smluvu neuzavreli, ani starú nepredĺžili, ani sme potrebné poriadky neporobili ohľadom uvedenia do života samostatného colného územia. Politický svet bol veľmi zvedavý nato, čo spraví vláda 1. januára, aby nenastal ten najväčší zmätok. Istá čiastka obyvateľstva očakávala, že vláda vypustí 1-ho januára nariadenie, ktorým vypovie, že sa colno-kupecká smluva, uzavrená

s Rakúskom pred 10. rokmi, predlžuje na jeden rok. Iná čiastka bola zase toho náhľadu, že vláda nevydá žiadne nariadenie a tak ani neurazí našu konštitúciu, lež že len mlčky, bez zákona podrží v platnosti s Rakúskom uzavrenú smluvu do tých čias, pokiaľ snem neodhlasuje zákon o sriadení colnej otázky.

Vláda volila túto poslednú cestu; nevydala

nariadenie, lež podržala bezzákonne v platnosti smluvu s Rakúskom. Toto je síce nezákonný stav a môže prípadne kde-tu aj dosť zmätkov zapríčiniť, predsa ale není tak škodlivý, jako keby vláda bola vydala nariadenie, a tým by bola vy-

hlásila, že sa smluva uzavrená s Rakúskom podržuje v platnosti na jeden rok. Toto by bolo bývalo naštrbenie konštitúcie a bolo by mohlo slúžiť za veľmi nebezpečný príklad, na ktorý by sa boly mohly pozdejšie vlády odvolávat a miesto zákonov boly by mohly jednoducho nariadeniami vlasť našu spravovat.

Že vláda aj teraz zdržala politickú triezvosť a nevydala zákon nahradzujúce nariadenie, ktorým by bola naša konštitúciu naštrbila, lež že radšej mlčky drží v platnosti smluvu uzavretú s Rakúskom, zato zasluhuje len všeobecnú pochvalu. Kdeže je tedy tá neslýchaná svevoľa vlády? z ktorej ju jej nepriatelia obviňujú.

Vládu tentoraz okolnosti donucovaly, aby naštrbila konštitúciu a začala spravovat krajinu nariadeniami a vláda vzdor týmto donucujúcim okolnostiam nestúpila na túto nebezpečnú cestu.

Keď 1-ho januára úradný časopis nepriniesol očakávané nariadenie, dobrí vlastenci uspokojene si vzdychli, chváliac rozvažitosť vlády.

A jako bol politický svet spokojný s tým, že

V zime.

vláda nevydala otázne nariadenie, tak aj novoročná reč Bánffyho uspokojila mysle všetkých občanov, lebo z tejto reči dá sa nato zatvárať, že vláda hotová je porobiť také poriadky, ktoré by prekazily možnosť toho, žeby pár, 20—30 ľudí zahatilo úplne činnosť snemu, jako sa to aj teraz deje, keď 20—30 členovia neodvislej strany zaviedli obštrukciu proti návrhu o sriadení cla a tým nedohľadné škody zapríčinili vlasti našej.

Vládu v mene liberálnej strany pozdravil Béla Lukács. Predovšetkým ubezpečil ministerského predsedu, čo hlavu vlády, že liberálna strana jako v minulosti tak aj budúce dôveru prechováva v neho. Za tým pripomenul že sa ministerský predseda a taktiež i všetci ministri oprávnene môžu odvolávať na dosiahnuté výsledky. Neunavne ste pracovali — hovoril rečník — a pokračovali ste v ťažkej práci vnútorného sriadenia. Napomáhali ste vzdelávacie snahy: ľudovú výchovu a verejnú výučbu, na ktorom poli všade vidíme veľký pokrok. Napravujete administráciu a prisluhovanie pravdy. Nezabúdate ani na poľnohospodárske, priemyselné a kupecké záujmy, o čom svedčia mnohé vynesené zákony. A nielo verejnej otázky, ktorá by bola ušla vášmu pozoru. Udržali ste rovnováhu v našich financiách, pozdvihli ste kredit štátu.

A popri týchto každodenných prácach dokončili ste cirkevno-politické reformy a uviedli ste ich do života bez toho, aby byly nastúpily tie otrasy, ktoré veštili protivníci reforiem.

V krátkosti podotknúc takto, čo všetko dobré vykonala terajsia vláda, prešiel rečník na otázku vyrovnania s Rakúskom. Povedal, že liberálna strana hotová je s Rakúskom smluvu uzavrieť, jakže záujmy oboch polovic monarchie budú šetrené, jak že by ale Rakúšania mali také požiadavky, ktoré nemožno splniť, tak použijeme to právo, ktoré nám zabezpečuje 12-ty zákon z r. 1867-ho, to jest samostatne sriadime si kupectvo naše postavením samostatného colného územia. Rečník pochválil grófa Apponyiho a jeho stranu, že podporujú vládou zadaný návrh, poľahujúci sa na sriadenie colnej otázky.

Prejdúc na chovanie sa neodvislej strany, zaobalene prizvukoval potrebu ostrejších poriadkov v sneme. Povoláním snemu neni — hovorí — aby menšina dľa ľubovôle hodaskedy prekazila účinkovanie snemu, lež záujmy krajiny požadujú, aby snem bezprestajne a riadne účinkoval.

Konečne žiadal božie požehnanie na účinkovanie vlády

Ministerský predseda barón Bánffy odvolal sa nato, že vláda ten programm, ktorý podala pred tromi rokmi pri nastúpení na vládu aj splnila s pomocou liberálnej strany. A keď vláda takéto výsledky dosiahla, ktoré verejná mienka

národa a veľká väčšina snemu schvaľuje, vtedy sa nemôže veľa starať o nespravodlivé nápady, ktorým je vystavená so strany niektorých vyslancov. Ani oprávnenosť terajších nápadov na vládu nemôže uznať lebo verejná mienka je na strane vlády.

Ministerský predseda veľmi ostro odsúdil obštrukciu ľavej strany. Táto podrýva parlament, nohami sliapie jeho základné zásady a niet dosť ostrých slov, ktoré by nemal práva upotrebiť na odsúdenie obštrukcie, ktorá uráža základné zásady našej tisícročnej konštitúcie a podkopáva základ nášho tisícročného jestvovania. A všetko toto robí z osobnej nenávisti teraz, keď celý svet hľadá na nás, keď sme tak krásne výsledky dosiahli, teraz 20—30 ľudí všetko toto usiluje sa podkopaf.

Dnes nemáme colno-kupeckej smluvy s Rakúskom a ani sa neporobili poriadky, čo sa má stať, keď smluva prestane. Vláda ale majúč pred očima záujmy krajiny, musí sa postarať o to, aby hospodárske a hmotné záujmy krajiny ujmu netrpeli, aby kredit náš nepadol, a toto všetko sa preto deje, lebo niekoľko ľudí s nerozmyslenou ľahkomyselnosťou a krátkozrakosťou zapríčinilo dneskajší smutný stav.

A tento smutný stav jestvuje. Vláda tedy, povedomá súc si povinnosti, opierajúc sa na dôveru kráľa, ktorú požíva a opierajúc sa na liberálnu stranu, dozaista najde spôsob, pomocou ktorého vyvedie krajinu z tohoto smutného stavu. *Teraz nežijeme tie časy, keď sa bolo možno utiahnúť, keď sa dalo s ústupkami sjeďnat, lež také časy, keď silnou vôľou a jednomyselnými námahami možno zvíťaziť.* Týmito slovmi dokončil ministerský predseda svoju reč.

Táto rázna reč ministerského predsedu bola s veľkou oduševnenosťou prijatá, o čom svedčily tie mnohé éljenovania, ktoré pretrhovaly reč Bánffyho. Z týchto ráznych slov, ktorými tak ostro odsúdil chovanie sa neodvislej strany, mnohí to čítajú, že je vláda rozhodnutá raz navždy koniec spraviť tomu, aby pár vyslancov mohlo zahatiť účinkovanie snemu. A jestli že sa vláda na toto podoberie, vyzíska si vďaku a pochvalu veškerého obyvateľstva, ktorému na srdci leží rozvoj a napredovanie našej milej vlasti.

Ale nielen ministerský predseda odsúdil pokračovanie neodvislej strany, aj gróf Apponyi ho zazlieval v svojej novoročnej reči, ktorou odpovedal na pozdrav národnej strany. Gróf Apponyi ostro odsúdil chovanie sa neodvislej strany, lebo toto protiví sa zákonom parlamentu, kde vždy musí zvíťaziť vôľa väčšiny.

Franc Kossuth, vodca neodvislej strany v reči, ktorou ďakoval za novoročné blahoprania, hovoril, že vláda je vinou toho, že krajina teraz

bude nariadeniami spravovaná. Toto je už to najväčšie pokrytstvo; neodvislá strana prekáža prijatie návrhu zákona o sriadení cla a banky a predsa je vláda na príčine, že sa z návrhu nestal zákon na čase.

Vodca ľudovej strany gróf Ferdinand Zichy v novoročnej reči osvedčil sa, že sa ľudová strana pridrižiava sa vyrovnania z r. 1867-ho.

Nový rok nám tedy v dvojom doniesol uspokojenie. Za prvé že vláda nevydala nariadenia ohľadom podržania v platnosti na jeden rok vyrovnania s Rakúskom a tak nenaštrbila ústavu a za druhé preto, že dala šípiť, že porobi poriadky, aby zamedzila možnosť toho, aby niekoľko vyslancov, keď sa im osoba niektorého ministra nepáči, mohli prekaziť činnosť snemu a tak ohromné škody vlasti zapríčiniť.

Slovo k rodákom.

Nehodno vraj lanský sňah spomínať, no my predsa nútenými sa byť cítime v krátkosti rozpomenúť sa na zašlý už rok. Pominul sa rok 1897-mi a my nemáme príčiny za nim banovať. Milosti Božej boli sme účastní v ňom, uznávame i povďační sme pánu Bohu za to, ale — darmo je, — vyznať musíme, že rok tento vo veľmi mnohom nás zarmútil. Zakúsili sme v ňom mnoho dobrého i ako občania uhorskí: videli sme slávu štátu nášho. Cisár nemecký poctil nás, múdry, spravodlivý a otcovský náš kráľ oblažil nás darmi, ktoré sme si len tajno v srdci želať dovolili, ale vyjadriť sotva sa opovážili. Europa začala nás uznávať, ctiť, a my mali sme také výhľady, ako nikdy pred tým. No srútila sa na nás stará naša kliatba: ľahkomyslnosť, nerozvažnosť a hlúpa pýcha jednotlivých synov vlasti. Hrátky ich bola len a veľmi mnoho nám škodili. Zapríčinili nám morálnu porážku pred svetom, takú, akú ani veľká vojenská porážka sotva by nám bola v stave urobiť. Seba zabudli ľavičiari to urobili a ľudári ich k tomu huckali. Viete, dočítali ste sa o čom sa jednalo. Vyrovnanie hospodárske s ostatným dňom minulého roku prestalo, a my nemali sme žiadne zákonné poriadky k ďalšiemu jestvovaniu na poli tomto. K samostatnému zariadeniu veľavýznamných otázok cla a peňažnej banky nezbývalo nám času, preto vláda predostrela návrh, aby stav doterajší v otázkach týchto do 1. mája predĺžený bol, aby tak ona a snem čas mali ku ďalšiemu zákonnému sriadeniu. Apponyi so svojou stranou z čistého patriotizmu úprimne a otvorene sa pripojil ku návrhu vlády. Ľavičiari, tí sa protivili. A ľudári? Tí dľa svojej známej ošemetnosti pokrytí pripojili sa ku návrhu, tajne ale búrili ľavičiakov. — Vec bola veľmi povážlivá. Dočasné sriadenie sa stať muselo a pre krát-

kosť času nemohlo byť iné, ako dočasné predĺženie doposavadného vyrovnania. To ale dľa ústavy našej len zákon určiť mohol a smel; kdežto zase, jestli takého zákona si nespravíme, veci samé donútiť musejú vládu ku tomu, aby, keď nenie zákona, dočasné sriadenie nariadením určila. Každý opravdový vlastenec bál sa tohoto posledného spôsobu, báli sa ho i ten jedine možný návrh zákona obštruujúci ľavičiari, a veľká časť týchže hľadela sa s vládou vyrovnaf, spoločné dorozumenie docieliť a tak zvané kompromissum uzavreť. Už by sa to bolo aj uskutočnilo, no prišli belzebubi: ľudári. Tí rozneovali nesvár, a hrdina Rakovszky hovoril verejne, že jeho zásluhou je to, že sa medzi snemovými stránkami shoda nestala. A nestala sa, a my prinútení sme ľutovať i hanbiť sa za to, že menšina také kúsky vyvádza. A ľudári to majú na svedomí bárs vieme, že si oni z toho nič nerobia. Ako by aj, veď ich prvý zakladateľ Lepsényi dokázal, aké je svedomie ľudárov. Dokázal, že u nich klamať, šalbiariť, falošne svedčiť je výborný kunšt, za ktorý sa len neľudár stydeť má; ľudár ale pýšiť môže. Škvrnou minulého roku je hanebný skutok Lepsényiovský. A Lepsényi školu tvorí, mnohí už nasledujú ho, ku zkaze človečenstva a ku záhube nášho občianskeho, politického života. Falošné obžaloby len sa tak hrnú ľudári, ľavičiari ustavične vreštia, že vláda a liberálna strana nič nerobí, a predsa všetci dobre vieme, — veď sme to skúsili a denne skusujeme, — že práve oni sú tí, ktorí všetkému, čo vláda urobí, zákonne urobiť chce, oproti sa stavajú, to prekaziť sa usilujú. — Môže to byť akýkoľvek dobrý, potrebný návrh zákona, ľudári i ľavičiari sa proti nemu postavia, lebo to vláda predostrela, a oni tú vládu mať nechcú, ktorú si veľiká, ohromná časť krajiny, ba takmer celá krajina cestou svojich zástupcov na čelo postavila. Ľavičiari a ľudári dve na tri trepú dni a týždne, len aby snem v práci hatili, lebo dobre vedia, že sto ľudí štyristo neprehlasuje, a predsa týmto štyromsto pracovať nedá. Potom ale hulákajú, že vláda sa opozdí, že liberálna strana slúbené reformy neprevádza. — Áno, i minulého roku snem dost málo urobil, no byly dve dlhé obštrukcie, v ktorých daromní piskáči tisíce hodín k práci určených národu a vlasti ukradli, a vývin ďalší zahatili. Áno, dávno čakáme na reformu administrácie a na reformu daňového systému, no sám Pán Boh vie, kedy príde rad na ne, lebo ľavičiari a ľudári nevstúpia do seba sami od seba. V tomto nám nepomôže nik na svete, tu si môžeme a musíme len sami pomáhať tým, že všetkých ľudárov, ľavičiarov a prepjatých národnostárov, ktorým prvšie sú ich osobné chůtky, nežli záujmy vlasti a národa, jednoducho zapovrhujeme, odsúdime. Príde čas, kde zas my bu-

deme rozhodovať o nich, prídu voľby, pri ktorých od nás bude závisieť, či si takúto pliahu na krk vezmeme a túže na krk vlasti a národa zavesíme.

A tu sme: nemáme veľkého práva žalovať sa na ušlý rok, lebo príčinou zla, ktoré nás potkalo, sme mnohí z nás, tí totižto, ktorí dali sa falošným rečiam ľudárov omámiť, a na ľudárov hlasovali. Boh dá, že sa im oči otvoria v novom roku, a že z poznania vyrastie nám blaho.

Pravdomil.

POLITICKÉ ZPRÁVY.

Otázka kvóty. Jako vieme, kvótové odbory nevedeli sa nijak dohodnúť. ohľadom výšky kvóty. Rakúsky odbor žiadal, aby Uhorsko platilo na spoločné výdavky 48 percentov, čoby značilo asi 12—15 miliónov ročítých viac výdavkov, uhorský odbor zase žiadal, aby Uhorsko platilo na spoločné výdavky len toľko, koľko platilo dosiaľ. Uhorský kvótový odbor uznal, že sa hospodársky stav Uhorska behom posledných rokov značne zmohol, zmohol sa ale aj rakúsky v tom samom pomere a tak niet príčiny, prečo by Uhorsko málo viac platiť na spoločné výdavky, než dosiaľ.

Keď ani jeden odbor nechcel zo svojho stanoviska popustiť, nechaly ďalšie vyjednávania stáť a ponechalo sa kráľovi, aby v smysle zákona on rozhodol. A kráľ 30. decembra minulého roku aj rozhodol v otázke kvóty nariadiac, aby kvóta na 1898 aj rok zostala nezmenená. Toto najvyššie rozhodnutie bolo 31. decembra uverejnené v úradnom časopise.

Politické rozpoloženie. Zamotané politické rozpoloženie ešte vždy trvá, neodvislej strane, vlastne len niekoľko jej členom ešte sa vždy ľubi hatiť prijatie návrhu zákona o dočasnom samostatnom sriadení cla a banky. Koncom minulého mesiaca panovala všeobecne tá úfňosť, že obštrukciu vedúcich pár neodvislých vyslancov hneď po novom roku upustí od obštrukcie, keď už aj tak prekazili prijatie návrhu do konca roku a tým prinútili vládu, aby na vlastnú zodpovednosť nejakým spôsobom napravila to, čo oni tak nerozmyslene a tak ľahkomyselne pokazili.

A vláda šťastlivo všetko aj napravila. Dohodla sa s rakúskou vládou, že obapohne bez vynesenia zákona predĺžia na jeden rok kupecko-colnú smlu u uzavretú pred desiatimi rokmi a že podržiavýsadu, privilegium rakúsko-uhorskej banky.

Týmto múdрым činom vláda veľmi zamútila vodu neodvislej strane. Neodvislá strana totižto s úplnou istotou rátala nato, že vláda vydá nariadenie, patent, ktorým rozhodne, že predlžuje na jeden platnosť smlavy uzavretej s Rakúskom pred desiatimi rokmi. Už sa vopred chystali, ako budú napádať vládu za toto nariadenie, ktorým by bola bývala naša konštitúcia naštrbená.

Za toto sa veľmi hnevá tých pár neodvislých vyslancov, ktorí sa už vopred chystali na pekné reči, ba mali už hotový aj návrh, ktorým chceli navrhnúť, aby vláda bola pod obžalobu vzatá pre to nariadenie.

Nariadenie vystalo, miesto toho ale ministerský predseda ostro odsúdil v svojej novoročnej reči pokračovanie neodvislej strany. Za toto sa tiež brozne hnevajú na Bánffyho. Veď vari títo páni len neočakávali, že ich vláda snáď pochválí zato, že hatia činnosť snemu, alebo ich len nejde prosiť, aby boli tak láskaví a upustili od obštrukcie. Takto hlboko sa vláda nemôže uponožiť. Povinnosťou jej je úctu vlády vždy zachovať a chrániť zásadu parlamentu, kde vôľa väčšiny musí vždy prebiť; jestli sa kto proti tomuto prehreší, ten musí byť trestaný. Keď tedy pár ľavičiacov obštrukciou chce zahatiť činnosť snemu, tých sa vláda nesmie zľaknúť, ale ani liberálna strana nesmie utekať pred nimi, lež musia hľadať spôsob, aby znemožnili ďalšiu obštrukciu, ktorá s časom na čas sa vyskytne a narobí mnoho zla.

Že jako prekazí vláda ďalšiu obštrukciu, to sa dosiaľ nevie, to závisí od toho, jako sa bude ďalej chovať neodvislá strana. Jak by chcela prekaziť aj prijatie rozpočtu, ktorý bude onedlho pojednáváný, tak vládne inšie nezbyva, než aby rozpustila snem a previedla nové voľby, nech sám národ rozhodne, či schvaľuje obštrukciu, alebo nie. A aj to je možné, že bude zavedená tak zvaná klotúra, to jest že snem bude mať právo vypovedať zakľúčenie pojednávania vtedy, keď to za dobré uzná.

Dnes je všetko toto iba domnienka, najbližší čas ale donesie na každý pád istotu.

Sľatíe sa politických strán. Gróf Albert Apponyi vodca národnej strany a Ferdinand Horánszky predseda tejto strany pri pojednávani návrhu zákona o dočasnom samostatnom sriadení colnej otázky hovorili za vládnú predlohu. V tomto vidia mnohí to, že sa Apponyiho strana najbližšie vleje do liberálnej.

Rozbroje v neodvislej strane. V neodvislej strane vypukla rozopra. Triezvejší členovia neodvislej strany nahliadli, že obštrukcia, ktorú zaviedli niekoľkí členovia tejto strany, veľmi škodí vlasti a preto sa osvedčili, že jak títo neupustia od obštrukcie, tak oni vystúpia zo strany. Toto účinkovalo. Bojachtiví členovia sa utiahli, a upustili od obštrukcie. Zato ale nenastúpil úplný pokoj v neodvislej strane, lebo teraz zase chcú obštrukciu vedúci vystúpiť zo strany.

Gabriel Ugron utiahol sa úplne z politického života. Ugron bol najohnivejší a najtubší nepriateľ terajšej vlády a ponevác teraz vidí, že není vstave proti vládne nič vykonať, nuž sa utiahol do privátneho života. Nech len odpočívá v pokoji.

Z Rakúska. Rakúsky úradný časopis priniesol koncom decembra cisárske nariadenie, dľa ktorého sa kvóta nezmenene podržuje aj na bežiaci rok, taktiež aj to cisárske nariadenie, že Rakúsko predlžuje platnosť colno-kupeckej smlavy na bežiaci rok. — Rakúska ríšska rada je na neistý čas odročená.

KRAJINSKÝ SNEM.

Zasadnutie dňa 22. decembra min. roku. Krajná lavica vytrvale pokračuje v obštrukcii proti návrhu o sriadení cla a banky. Dnes povedali dvaja rečníci svoje sťažnosti, asice Julius *Endrey* a Gejza *Polónyi*. Ten prvý zázlieval grófovi *Apponyimu*, že podporuje vládu a potom dokazoval, že Uhorsko má zo spoločného colného územia škodu.

Gejza *Polónyi* povedal dlhú reč. Usiloval sa dokázať, že gróf *Albert Apponyi* a ministerský predseda barón *Bánffy* v otázke sriadenia cla a banky nesmýšľajú úplne rovnako. Rečník to vyčítal zo slov grófa *Apponyiho*, že dľa jeho mienky, jak sa do 1. mája nepodari smluvu uzavrieť s Rakúskom, takže nemôže iné nasledovať, jako samostatné colné územie, kdežto ministerský predseda tvrdil, že môže aj iné nasledovať. Vyzýva gr. *Apponyiho*, aby sa verejne osvedčil.

Zasadnutie dňa 29. decembra. Dneskajšie zasadnutie bolo veľmi živé. Už hneď na počiatku boli vyslanci zvedaví, ponevác očakávali, že ministerský predseda povie obširnejšiu reč, v ktorej rozpovie stanovisko vlády. Pojednávanie začali dvaja vyslanci neodvislej strany asice Béla *Kubik* a Peter *Marjay*.

Za tymito hovoril gróf *Albert Apponyi*, a vysvetlil, jako on rozumie teraz pojednávaný návrh a 12. zákon z roku 1867-ho. Dľa jeho poňatia, jestli sa do 1. mája nepodari smluvu uzavrieť s Rakúskom, tak bezpodmienečne nastúpi potreba toho, aby sme sa stali samostatným colným územím. Aj potom možno smluvu s Rakúskom uzavrieť, ale viac nie na základe spoločného lež na základe samostatného colného územia. Rečník úfa, že si ministerský predseda aj toto jeho verejno-právne vysvetľovanie práve tak osvojí, jako prijal to, čo povedal v poslednej svojej reči.

Gejza *Polónyi* sputuje sa ministerského predsedu, či súhlasí s *Apponyim*?

Prv než by bol dal odpoveď ministerský predseda, hovoril *Visontai* proti vládnemu návrhu.

Ministerský predseda barón *Bánffy* na otázku *Polónyiho* odpovedá, že večera nebol v sneme, tak nepočul reč *Polónyiho*, ani dnes nebol na zasadnutí počas *Apponyiho* reči a tak ani nemôže do podrobná vedieť, čo hovoril *Apponyi*. Ponevác ale predpokladá o grófovi *Apponyimu*, že dnes nepovedal nič takého, čoby sa protivilo jeho predvčerajšej reči, v tom domnení, že aj dnešné jeho vysvetľovanie zákona o vyrovnaní je práve také, jako bolo predvčerajšie, prijíma jeho slová. — Ubezpečil snemovňu, že vláda, neberúc ohľad na to, či krajná lavica prekazí prijatie návrhu do 1. januára, alebo nie, spraví všetko to, čo uzná za dobré a potrebné.

Zasadnutie snemovne dňa 30-ho decembra. Dneskajšie zasadnutie snemovne vyslancov bolo posledné minulého roku. A zasadnutie toto bolo veru dost smutné. Krajno-lavičiaci ani v tento posledný deň roku nenahliadli, že jednanie jejich je pre krajinu nanajvyš škodné.

Čo chceti dosiahnuť, aby sa totižto z návrhu do konca roka nestal zákon, to aj tak dosiahli a konečné prijatie návrhu i tak nebudú vstave prekaziť, a tak ďalšia obštrukcia nemá pražiadneho smyslu, iba kazí vážnosť nášho snemu pred cudzozemskom. Slepá zášť ale nezná hraníc a tých pár neodvislých vyslancov zaslepila natoľko, že nevidia, čo za následky majú jejich skutky.

Proti návrhu hovoril *Brázay*, za návrh ale *Ferdinand Horánszky*, vynikajúci člen národnej strany. *Horánszky* dokázal, že medzi ministerským predsedom a grófom *Apponyim* ohľadom pojednávanej predlohy niet rozdielu. Hovoril ešte *Ludvik Holló* proti návrhu.

Zasadnutie dňa 3-ho januára. Dnes predostrel ministerský predseda snemu kráľovské rozhodnutie, dľa ktorého doterajšia kvóta bude podržaná aj na bežiaci 1898. rok. Toto kráľovské rozhodnutie vzala snemovňa v známosť.

Zatým *Polónyi* člen neodvislej strany ponosoval sa, že ministerský predseda urazil neodvislú stranu v novo-ročnej reči.

Ministerský predseda barón *Bánffy* osvedčil sa, že on nikoho neurazil ani nechcel uraziť. Pripomenul, že jak komisné urážky on musí strpeť od opposície, ktorá napáda jeho osobnú česť, jeho statočnosť, jeho ráz. Potom rozpovedal, čo porobil za poriadky ohľadom cla a banky. Upovedomil snem, že vláda oznámila rakúskej vláde, že uhorská vláda hotová je terajší stav podržať na jeden rok na ten pád, jak to samé chce aj rakúska vláda. Rakúsky ministerský predseda upovedomil, že aj rakúska vláda náchylná je terajší stav na jeden rok predĺžiť a už aj vydala na toto sa vzťahujúce nariadenie. Ohľadom banky vláda ale vec tak zariadila, že ubezpečila rakúsko-uhorskú banku, že behom tohoto roku nedostane žiadna iná banka privilegium, výsadu, takú jakú má ona, za to ale banka bude plniť dosavadne svoje povinnosti. Za tieto poriadky, ktorými udržala dneskajší stav smluvy na jeden rok v platnosti, berie na seba zodpovednosť. Pri podrobnom pojednávaní návrhu o samostatnom sriadení cla podá opravu, aby sa vzalo do zákona, že snem schvaľuje tieto činy vlády.

Hovorili ešte *Štefan Szluha* a Béla *Barabás* z neodvislej strany proti návrhu a *Štefan Rakovszky* za návrh.

Chudoba a úžera.

Smutná pravda, že chudobnému ľudu bude ťažko prežiť túto zimu. Všeobecná zlá úroda má zkazonosný účinok na chudobnejšie triedy obyvateľstva.

Hospodárovi sa málo urodilo a aj z tejto malej úrody bolo mu treba predať značnú čiastku, aby mohol zaplatiť rozličné dávky, lebo ináč boli by mu snáď odpredali aj poslednú roličku, aj tú nízku chalupu, v ktorej sa utúli so svojou rodinou a biedi cez celú zimu.

Že akej biede hľadia v ústrety chudobní roľníci, to vysvitá aj z toho, že v torontálskej stolici, teda v *Bánate*, ktorý je pre svoju úrodnosť v celej vlasti našej

povestný, už teraz sbierajú pomoc pre ubiedených chudobných hospodárov; bez pomoci nevládu vyžiť do jari. Ako to môže vyzeráť v iných neúrodných, chudobných krajoch! Tam iste panuje veľiká bieda medzi chudobným ľuďom.

Nielen dedinčania, ale aj chudobnejšie obyvateľstvo po mestách trpko cíti ťažké následky tohoročnej neúrody. Ponevác dedinčania, roľníci mali málo osohu zo svojej úrody, nevládu si pokupovať rozličné priemyselné a kupecké články v mestských obchodoch a u tamejších priemyselníkov. Následkom toho je v rozličných mestských dielnach a fabrikách menej práce, a tak robotníci majú tam menej zárobku.

Potravné články teraz aj tak zdražely a tak mestský robotník, — ktorý beztoho menej zarobí ako predtým, — teraz ešte ťažšie môže si zaopatriť aj tú najpotrebnejšiu výživu pre seba a pre svoju rodinu.

Medzi každodennými najpotrebnejšími článkami potravnými stojí v prvom rade chlieb. Keď u chudobnej rodiny iného niet, nech jest aspoň chleba. Veru teraz mnoho chudobných ľudí žije zväčša o chlebe.

Teraz je chlieb temer dva razy tak drahý, ako bol lanskej zimy; bolo by teda prirodzené, aby takéto drahý chlieb bol záživný, aby bol pečený zo zdravej, obilnej múky.

Ale čo sa stáva v terajšom svete! V hlavnom meste našej vlasti prišla vrchnosť na stopu tomu klamstvu, že mnohí pekári pečú a predávajú najmä chudobnejším ľuďom taký chlieb, v ktorom jest len jedna štvrtina obilnej múky, tri štvrtiny cesta pozostávajú z planej krumpľovej múky a z iných nezáživných látok. A takéto planý, nezáživný chlieb kupujú chudobní ľudia tak draho, ako čo by to bol ten najlepší a najzdravší chlieb z čistej obilnej múky pečený.

Myslíme, že nielen v hlavnom meste deje sa takéto úžerníctvo, sdieranie chudobného ľudu, lež aj po vidieckych mestách a obciach. So dňa na deň menej chleba pečie sa doma, a veľká čiastka obyvateľstva kupuje chlieb u pekára. Akiste mnohí pekári aj na vidieku predávajú taký chlieb, v ktorom je len štvrtá čiastka z obilnej múky, tri štvrtiny pozostávajú z iných nezáživných látok.

Bolo by veľmi žiadúco, aby vrchnosti prísne dozeraly na takéto panákov. V dávnej dobe klamárskech pekárov zamočili do vody a tak ich vystavili hanbe a posmechu. Aj teraz by zaslúžili podobný trest tí klamári, ktorí nepoctivým spôsobom chcú zbohatnúť z možného zaslúženého groša chudobných ľudí.

Ale nielen na takéto spôsob sdierajú jednotlivci nesvedomí ľudia chudobu. Z rozličných strán našej vlasti dochodia zprávy aj o iných zderstvách a klamstvách, ktorým chudobnejší ľudia padli za obeť.

V jednej stolici na Horniakoch už zavčias jary úžerníci sjednali sa s utisnutými hospodármi na úrodu v roku 1897, trebárs ešte vtedy nemohlo sa vedieť, či patričný hospodár bude mať daku úrodu alebo nie. Hospodár dostal na každý metrický cent 5 zlatých závdavku

a zaviazal sa, že ak nebude môcť dať úžerníkovi obilie, tak mu závdavok vráti s hojnými úrokami. Aby úžerník bol zabezpečený, hospodár podpísal mu zmenku (vekslu), na ktorej ani summa peňažná ani termín splatenia nebol vyplnený.

A čo sa stalo? Prišla zlá úroda, hospodár nemohol priviesť úžerníkovi zjednané obilie; na to úžerník vyplnil zmenku na veľikú summu, zapravotil ľahkomyselného hospodára — a pripravil ho o majetok. Chudobný hospodár stal sa ešte chudobnejším žobrákom.

Nemyslíme si, že takéto neprávosti dejú sa len u nás. Aj inde je to tak, alebo ešte horšie; najmä kde je ľud zanedbaný, nevie čítať, písať a rátať. Tam úžerníci majú najhojnejšiu žeň.

V susednej Haliči (Galicii) pred jedným tamejším súdom nedávno viedli pravotu proti istému úžerníkovi, preto že pripravil o majetok mnohých poľských a rusínskych gazdov, ktorí nevedeli ani čítať, ani písať a tak tým ľahšie dostali sa mu do pazúrov.

Pri pojednávaní tejto pravoty vyšlo na javo, že patričný úžerník, — ktorý predával múku, chlieb, pálenku atď., — podal jednému robotníkovi svojmu nasledujúci účet:

Demov si zanesol	10 chlebov
To čini spolu	2 zl. 20 kr.
Vypil si pálenky	24 skleníc
To stojí	96 kr.
Pracoval si	8 dní
Dlžen si mi bol	32 kr.
Dostal si zemiakov a múky .	zl. 20 kusov
To stojí	1 zl. 20 kr.
	Spolu 5 zl. 30 kr.
8 dní po 65 kr.	5 zl. 20 kr.
Teda si mi dlžen	10 kr.

Biedny robotník nevedel čítať, ani písať, ani rátať, a tak nevedel si rady; pracoval za osem dní, biedne žil a na konci predsa bol dlžen úžerníkovi 10 krajciarov. Pomocou takéhto „účtov“ nasbieral úžerník tisíce. Na takéto spôsob sdierajú chudobný ľud.

Krádež trescu naše zákony prísny trestom; ale desatnásobný trest zaslúžia takéto dráči, klamári a úžerníci, ktorí zneužívajú utisnutý stav alebo nevedomosť chudobných ľudí k tomu, aby ich pripravili ešte aj o posledný groš.

Úfame sa, že takéto nesvedomí zločinci neujdu zaslúženému trestu.

DOPIŠY.

Dolná Orava, 1. januára 1898.

Veľactený Pán Redaktor!

Pokoj a blaho spoluobčanom, zdar a zveľadok vlasti a národu! Taktó si želáme a výhľady predsa len máme slabé. Mnoho je pokušiteľov, mnoho seba i povinnosti svoje zabúdajúcich nesvedomecov a tak nie div,

že na miesto shody — nesváre panujú. Knihy by zaplnily príklady, ktoré toto dokazujú, a ktoré tak často skusujeme. No lepšie je ich ani nespomínať. Že ale jeden prípad nedávno u nás sa udavší predsa pripomeniem, príčina toho je tá, že tá v ňom sa zjavivšia hanebnosť verejného pokarhania zasluhuje.

V dedinke našej Z. zomrela minulého mesiaca že nička, kresťanka evanjelického vierovyznania. V dedine tej mimo dvoch-troch izraelských duší sami kresťania, katolíci bývajú. Kresťansko-katolícka nauka učí a káže čtiť si zomrelých, čtu im preukazovať, a ľudári hovoria, že oni kresťanskú morálku chcú nielen do spoločenského života ale ešte i do politického uviesť. Tak hovoria, tak sa honosia ale ináčej konajú. Katolícky kňaz obce a zaťatý ľudár nestažoval si po domoch chodiť — nie aby ľud ku plneniu kresťanskej povinnosti povzbudil, ale aby im plnenie tejže zakázal. Ano, kňaz-ľudár vyhrážal sa jeho duchovným sverencom, že kto sa opováži účasť brať na poslednej počestnosti, a čo i len podívať sa ísť na pohrab *«tej kachrky»*, ten bude z kostola vytvorený, a nebude pripustený ku vianočnej zповedi. A ľud kňazovi veriaci proti nauke vlastnej viery vyplnil rozkaz kňaza. Evanjelický kňaz s učiteľom odbavil pohrebný obrad, no rakev zomrelej nemal kto niešť. Míňaly sa chvíle a pochod pohravný sa nehýbal. Po trápnej polhodine náhodou prišiel ta panský horár s hájnikmi, idúc s poľovačky, ktorý vidiac smutné polozenie, hájnikom naložil odnieť rakev, sám ale išiel ku miestnemu kňazovi s prosbou, aby keď to prv nedovolil, aspoň počas sprievodu zvonit dovolil. Kresťanskou láskou oplývajúci duchovný — ľudár — aj to odoprel. Ba nedovolil ani, aby mrtvola do posvätenej zeme hrobitova pochovaná byť smela, — chudinku v bok emitera medzi vrby pochovali.

Takto vyzerajú zásady ľudárov v skutočnosti, ku čti a sláve kresťanstvu. Pekný to príklad pre židovsko-zednárske liberálov, ktorí v morálke istotne vysoko nad takýmito ľudármi stoja. *Pozorovateľ.*

Človek a teplo.

Teplo je život, zima je smrť. Hneď na počiatku slučoval človek pojmy tieto, už na počiatku bolo človekovi teplo a svetlo prameňom života, zima obrazom húževnatosti, chradnutia, hynutia, smrti. Živšie prúdi nám krv v žilách pri spomienke krásneho, bujarého leta a zasneme, čítajúc o teplých krajinách ďalekého juhu, kde stromy a tráviny v celé lesy zrastajú, kde na stá bylín v jedinom strome korene zapúšťajú, kde život teplom v skvelosti bariev hmyzu a vtákov, v obrovských postavách zvierat, krotkých i divých dravcov žije si veselo. A zvolniac obeh, krv nám tuhne, keď si pripomíname drsnú, nevľúdnu zimu, a keď prikvapí potom, túlime sa k sebe, praskajúcim ohňom v peci čulejší život udržujú. Tá príroda, v lete tak voľná, živá, ľubezná a príjemná — pobružená je v širi tichý hrob. A tie ľadové krajiny severné — mráz prebieha údy čítajúcemu o všetkých biedach, útrapách, nerestiach a nedostatkoch, ktoré zima máva v zápätí.

V každom telese je driemajúce teplo. Prebuď ho a uvidíš jeho blahočinné alebo záhubné účinky. Zakresaj ocieľkou na kremení a v tej chvíli vyvinie sa toľko tepla, že odrazené zrnká ocieľky sa zapália. Postriekaj pálené vápno vodou a rozpáli sa tak, že ho nebudeš môcť vziať do ruky. A tak podobne kovy rozpália sa kovaním, zvony zobrejú sa dlhým zvonením, oceľová kuša rozpáli sa opakovaným napnutím, z dreva vytia-

hnutý nebožec páli, nemazané osy drevené chytrým krútením sa chytia. Vyvínuje sa teplo trením, tlačením strkaním a to u telies vzduchovitých práve, jako u telies tuhých: trením oblakov povstáva blesk. Teplo v nás vyvínuje sa obyčajne shorením asi ako pri hasení vápna; palivo, ktoré v nás horí skladá sa z uhlíku a vodíku, a tieto prijímajúc kyslík zo vzduchu zhustnú, a stane sa uhličnatka čili kyselina uhličnatá a voda. Látky rastlinné a živočíšne podobným spôsobom hnijú a kysnú pomocou kyslíku, pričom vyvínuje sa niekedy tepla až na 30 stupňov. I hnieť a kysnutie je zdĺhavé shorenie, ač práve ovšem ohňa v obecnom smysle pri tom nebyva.

Jako ryba na dne morskom, tak žijeme i my na dne mora vzduchového. Ryba len čiastočku vzduchu vo vode obsaženého prijíma a zase vylučuje, a pošla by, keby si ju dal do vody, v ktorej by nebolo vzduchu. Rovno i človek nepotrebuje k živobytiu celého mora vzduchového, ale len skrovné čiastky v ňom, totižto kyslíku. Rybe vo zvláštnych dychadlách vzduch vodou redne. U nás ale redne kyslík dusíkom. Preto vo 100 čiastkach vzduchu je len 21 čiastok kyslíku a 79 čiastok dusíku. Keby bolo kyslíku viac, čerstvejšie by sme dýchali, trávil sa, horeli a mizli, a keby bolo viac dusíku, bolo by nám sa zadusiť.

Človek vdychuje vzduch ústami do priedušnice a odtiaľ do pľúc. Tu vymeňujú sa plyny skrz tenké kožičky. Krv vylúči kyselinu uhličnatú a prijímajúc kyslík prúdi do ľavej komory srdcovej. Odtiaľ hnaná veľkými tepnami srdcovými krv nesčíselnými sieťami tenkých ciev nastupuje sieť do všetkých častí tela. Potrebné látky zostanú v cievach, nespotrebované tekutiny do zvláštnych žliabkov sa shromažďujú, odkiaľ potom ďalej žilami do pravej komory srdcovej prejdú. Však medzi tým krv sa premenila. Vzduch vydýchaný má viacej kyseliny uhličnatej a pary vodnej, ale menej kyslíku než vzduchu, ktorý sme vdýchali. Vyvinula sa teda kyselina uhličtitá a voda na ujmu kyslíku: bolo nenáhle shorenie. Prúdenie krvi tepnami je jako mech privádzajúci čiastkami tela potrebný k životu kyslík. — Poznavše prameň, z ktorého sa príští životné teplo naše, snadno najdeme prostriedky, ktorými vnútorný oheň rozkútiť a zachovať možno. Dávajme len pozor, čo sa stáva vo vnútri našom podľa toho, jako sa chováme k telu a svetu vonkajšiemu. Množstvo tepla, ktoré shorením sa vyvinie je vždy to isté, či bolo shorené nenáhle, alebo zdĺhavo. Z množstva plodín shorením vyšlých dá sa teda súdiť na množstvo spotrebovaného paliva a vyvinutého tepla.

Množstvo vydychanej kyseliny uhličnatej zakladá sa na veku, pohlaví a zdraví človeka. Muž vydychuje viac kyseliny uhličnatej než ženská, často dvarazy toľko. Najviacej vydýcha sa jej medzi 20. a 40. rokom, v staršom veku zase menej nežli vo veku detinskom. Dieťa vydychuje denne asi 28³/₄ lotu, zrastlý 68¹/₂ lotu kyseliny uhličnatej. Dieťa spotrebuje tedy denne dýchaním 8¹/₄ lotu, zrastlý 20 lotov uhlíku. Lot uhlíku vyvinie čerstvým shorením toľko tepla, že 3¹/₄ funtov (//) vody na 60° stupňov sa môže rozpáliť. Tých 8¹/₄ lotu uhlíku, ktoré dýchaním dieťaťa denne takrečeno znenáhla shoria, stačilo by tedy k zahriatiu 27 funtov vody na 60° a tými 20 lotmi uhlíku, ktoré zrastlý denne ztrávi, mohlo by sa 64⁵/₆ funtov vody na tenže stupeň zahriať. K tomu príjde ešte množstvo vody vyparením a dýchaním vylúčením. Ovšem väčšia časť tejto vody prichádza už tektá jedlom a pitím do tela, ale k tomu sa predsa ešte časť vody len potom v tele z vodíku a kyslíku složí. Denne vydychujeme asi 34 lotov vody. Keďby táto voda len v tele sa utvorila, mohli by sme súdiť, že pritom

asi 4 loty vodíku shorely, a to postačí, aby 68 funtov vody na 60° sa zobrialo. Tak značné, neustále vyvíňovanie tepla bolo by vstave, aby udržalo teplo životné; neobnáša toto u človeka priemerne viacej než 29—31° stupňov, a ani v horúcich nemociah nevystúpi nad 32°. Zovňajšie teplo vzduchu tu sotva dačo mení: nech žije človek v teplom alebo studenom pásme, vnútorný jeho oheň horí nepretržene. Neustále dosadzuje teplo, čo telo na von tratí. Túto ztratu tepla umenšujeme umelými prostriedkami: zaobalujeme sa do teplých šiat, asi tak jako zvieratá, ktoré odiala príroda istými vodičmi tepla (chlpmi, perím a sadlom). Studenejší vzduch predsa však ešte ubiera nám tepla, vyparuje sa z nás, vydychujeme teplý vzduch a pary vodné, tratíme teplo trusom a výkalom. Vyhasol by konečne oheň vnútorný, keby sme potravou neustále potrebného paliva neprikladali, preto požívame takých pokrmov, ktoré — neutvoriac krv, ale majú boje uhlika a vodíku jako cukor, škrob (krochmel), sadlo — dýchacie udržiujú. Musíme však pokrmov tých požívať tolko, aby všetky ztraty dýchaním a vyparovaním úplne sa nahradily.

Však môžeme tiež vnútorný život zvýšiť. Každým telesným namáhaním, každým silným pohybovaním strávia sa látky rýchlejšie, dýcha sa hbitejšie a krv obieha čerstvejšie. Tým tiež zvyšuje sa vyvíňovanie tepla; však aby telu neškodilo, zrýchli sa zároveň vyparovanie kože; potom odstraňujeme tak zbytočné teplo. Pri menšom pohybovaní, zvlášte vo spaní, dýchame voľnejšie a vyvíňujeme menej tepla. Preto v tuhej zime, jestli pracujeme alebo chodíme oziaba nás menej, nežli keď sedíme v slabe vykúrenej izbe. Preto prikrývame sa medzi spaním, aby sme udržali množstvo tepla pohromade. Preto na cestách v krutých nociach zimných uchránime sa tak dlho od zamrznutia, pokiaľ sa ubránime spaniu.

Čím viacej tedy tepla tratíme, čím viacej sa pohybujeme, čím rýchlejšie dýchame, čím viac kyslíku tedy dychom obiehania krve do tela privádzame, tým viacej pokrmu musíme požívať, zvlášte pokrmu, ktorý má v sebe boje uhlika. — V horúcom lete máme menšiu chuť k jedlu nežli v tuhej zime. Lebo v teplom počasi letaom tratíme menej tepla životného než v počasi zimnom, a potrebujeme teda menej prostriedkov, aby sme ich nahradili. Preto požíva obyvatel teplých južných krajín ovocia, ktoré nemá prez 12 zo sta uhlika, obyvatel ale studených krajín polárnych požíva slaninu a sadlo, ktoré 60—80 zo sta uhlika obsahujú.

Hlad robí zimu, lebo v hladnom tele môže sa vyvíňovať teplo len na ujmu častok telesných, ktoré s kyslíkom vzduchu sa slučiac, samy sa strávia. Zima a hlad hubí telo. Zima s hladom zničila francúzsku armádu na zpytočnej ceste z Ruska r. 1812. Sadlo látky s bojným uhlovodíkom sú najlepšou ochranou pred zimou. Z druhej strany zmenšuje teplý šat chuť k jedlu. Našý Indian, v najkrutejšej zime loviaci Eskymák zedia pol tela alebo niekoľko funtov sadla alebo holbí oleja. Žiadna šelma horúceho pásma nesožere tolko čo medvedí severní v zemiach polárnych. Tak tedy príroda chce, aby sme odmerovali mnohosť potravy podľa počtu dychov a podľa ztraty tepla. Činný obyvatel studeného severu nesmie v potravách svojich požívať viacej, a nečinný obyvatel teplého juhu nesmie požívať menej uhlika a vodíku, než vydychuje, keď nemá — zdravie jeho trpeť. Taktiež mali by sme my, obyvatelia menivého podnebia, v lete menej jest, v zime ale viacej. Postarala sa ovšem už príroda, že jeme podľa hladu, a keď sme sa najedli, jedlo sa nám oskliví; avšak radi jeme, ale nie vždycky radi prestávame a jeme vyše miery. Hladom hynie o mnoho menej ľudí nežli objedením. Preto boháč, ktorý sa

rozličnými korenými pokrmy umele dráždi, podlieha viacej nemociam z nestrídnosti nežli chudák, ktorý asnaď niekedy pri zvláštnych príležitostiach sa zabudne, ale pri telesne činnejšom živote pozitý prebytok srýchleným dýchaním snadnejšie vylučuje.

Kto dobre žije a mnoho sedí, dychtí po pohybovaní a ochladení. Učenec u písacieho stolku dýcha slabo, lebo čím väčšia činnosť duševná, tým menšia činnosť telesná. Musí chodiť na prechádzku, liezť na kopce, poľovať v zimavom povetrí, aby, keď duch odpočívá, dýchanie sa zrýchli, a pokrm sa strávil. Zomdlený delník závidí povaľačovi prechádzky, nazývajúc to lenivosťou, preto že netuší, že kto mnoho sedí, potrebuje pohybovania zrovna jako on odpočinku po práci. Kto mnoho sedí, nemá tedy ztratu síl bojných pokrmom nahradzovať ale tým menej jest, čím viacej duch jeho pracuje.

Po jedle, zvlášte po liehových nápojoch bažíme po studenej vode. Zvýšené teplo vnútorné žiada ochladenia. Však tým sa dýchanie zase zrýchli, a nadbytok uhlovodíku odstraňuje.

Studené kúpele budia podobne chuť k jedlu jako pohybovanie v chladnom povetrí, pretože ztrata tepla neustále sa nahradzuje. Každé prudké hnutie mysli, radosť a bolesť, zlosť, úzkosť a hrôza pôsobí chuť k jedlu, pretože krv v žilách buď viazne alebo rýchlejšie obieha. Mluvenie, spievanie, krik zvyšuje chuť k jedlu, preto že sa pri tom čerstvejšie dýcha. Preto jeme vo spoločnosti pri živej zábave viacej nežli keď jeme osamele. V spaní dýchame voľnejšie; preto nenie nič škodlivejšieho než nestrídnosť pri večeri.

Máme tedy oheň vnútri vo svojej moci. Podľa ľúbosti zvyšujeme alebo zmiernujeme dýchanie, pridávame alebo utrhuje pokrmu. Však pokrm je len náhrada za zhorelé ztrávené častky tela. Keď neprijímame pokrmu, mizne sadlo (tuk), svaly skrehnú, modzgy sa rozrieda a plameň zhasne, preto že je olej ztrávený a telo vydychané. Je v nás tedy ustavičný oheň, a sebe viacej pokrmu neuchráni nás od konečného zhorenia; najväčší jedák zhubí sa, jestli ústroje zažívacie nepremeňujú pozitý pokrmu v štavu pokrmu. My zle chránime tento telesný oheň; ináčej by nebolo tolko neduhov životných či brušných. Však tým tiež zle chránime oheň duševný: len v zdravom tele býva i zdravý duch.

Pokazené zažívanie pôsobí na nervy a na modzgy, plodí chmúrne, čierne myšlienky, nevrlosť a nespokojnosť. Krv hustá, nevoľne obiehajúc, ochromí veškerú mohutnosť vôle v lenivej, ľahostanej duši. Nezostáva bez trestu, kto zle chráni oheň životný: duševné otroctvo a skorá smrť býva mu za podiel.

BESEDNICA.

Prehraná mladucha.

Napísal: *Julius Déri.*

Otvorili sme oblok a chladný nočný vetrik podúval so záclonami. Povetrie stalo sa hneď snesiteľnejším a na našich čelách napuchnuté žily nepotily sa už viac. Dýchali sme tuho a otrasúc popol z cigár, poslúchali sme nemo z tretej chyže k nám dochádzajúce hlasy klavíra. Tam dnu tančili, ale my sme nebrali v tanci podiel. Konečne, keď je človek už za tridsiatkou, čo má hľadať medzi ženami? S nimi sa zabávať je dané len mládeži. V dvadsiatych rokoch je docela dost od teba, keď dobre tančíš a si zdvorilý. Smieš dvoriť a vzdychať, môžeš si

prosiť kvet na pamiatku, a môžeš hľadať pre ženy zaujímavé udalosti, ktorých koniec býva duell, súboj a osvedčenie. Keď i len jednej dvoríš, nedonesieš dievča do chýru a nedajú ti na známosť, že včasto pobozkávajú jej ruky, máš si za čestnú povinnosť držať ochrániť jej stratíť sa majúci chýr. Jestli viac ženským dvoríš alebo snáď každej? tvoje meno je: milý šuhaj, a nepovedia na teba, že si ľahkomyslným človekom, pred ktorým niet nič svätého, a že ti nikto nemôže veriť. Sprobujte len toto, keď ste už za prvou mladostou! Nespýtajú sa, či vaša nálada ostala mladou, a či neprechováate i teraz tak bezstarostné túžby, ako vtedy, ale poznamenajú si každé vaše slovo a jaj! je tomu, o ktorom z vás objavia, že sa ho v jednom krásnom okamžiku zmocnila túžba a riekol doktorému dievčatu niečo, čo snáď nemá v úmysle od slova splniť. Ach áno, páni, nám je mnoho dovolené, ktorí sa blížime ku štyridsiatke, ale poznamenajte si, že nikdy — bez zodpovednosti!

Ja nevravím tieto slová, ale riekol tie jeden veselý, starý mládenec, ktorý bol už šedivý, ale zato matky, ktoré mali dcéry, ešte vždy pozeraly s úľubou na neho. A vravia: nie bez príčiny. V jeho zovňajšku nebolo nič nepríjemného, smiešneho, ačpráve tvár jeho bola pritučná, ale plná života a keď jeho postava nebola i štíhla, ľahkosť jeho pohybov a i elegancia uspokojila každého. Ba i milým vedel byť, no ale konečne taký je, každý mládenec, keď sa chce dievčatám zaľúbiť.

A opravdu pre ženské nebol týmto nebezpečný ale ako ony uznali: jeho duchaplnosť sa im ľúbila. Bol to duch hranice nepoznajúci: ani my chlapi sa nemôžeme oslobodiť od jeho účinku. A keď sa vedel ľúbiť nám vo všetkom, prečo žeby ho neboly obdivovaly i pekné dievčatá?

Vstal teraz iný člen spoločnosti. Štrngol si pohár k Petrovmu (lebo sa náš starý mládenec tak menoval) a nasledovne prehovoril:

— Ty sa žaluješ na ženy? Ty jakkáš, že si si nemohol vybrať ženu. Musím poznamenosť, že koľkí sme tu, všetcia spolu nemilovali sme toľko dievčat, ako ty sám! Jedon človek, ktorý precestoval dvarázy svet a všade dvoril dievčencom.

— Lenže predsa som tú pravú najst nemohol a preto som sa vôbec zriekol ženby. Pomaly presvedčil som sa o tom, že nepozostáva pre nás nič iného, ako pohár dobrého vína, pri ktorom môžeme rozmýšľať o pekne zariadenej domácnosti s dobrou ženičkou. A veru pohár vína je viac hodien ako jeden bozk! Od prvého dostanem smäd, od druhého chuť a pri treťom dostanem veľkú vôľu a od radosti pijem viac, vždy viac, a ostatný, ah, ten mi už nechutí! Druhého dňa nás hlava bolí, a komedia má vždy ten istý koniec. Lenže jes'li som zle od vína a mám bolenie hlavy, opilosť skončí sa druhého dňa večer vytrezvením, kto ale opil sa láskou, ten nevytrezie po celý jeho život.

Opäť sme si štrngli a Peter tak udrel svoj pohár o naše, že sme sa zadivili.

Pozrel som na kamarátov a spozoroval som z ich nemého pohľadu, že veľké rozčulenie Petrovo i ich prekvapilo. Nejaká trpká rozpomienka musela trápiť nášho zaujímavého priateľa a aby som ho zbavil jeho ťažkých myšlienok, odporúčal som, aby sme sa zahráli v karty. Každý bol s tým usrozumený, len Peter bol oproti tomu. Jeden môj sused, oficier husársky nedal mu pokoja, a on naposledy netrpelive preriekol:

— Od minulého roku neboly karty v mojej ruke. A ani teraz nezruším môj sľub, vynechajte ma z hry.

— Snáď si prehral svoju mladuchu? — spýtal sa so smiechom husár.

Petrova tvár sa zamračila na tieto slová a vyskočil:

— Kto ti to povedal, aby si mi vrhol do tváre túto otázku? — spýtal sa s rozochveným obličajom a trasúcim hlasom.

— Obrazil som ťa tým? — riekol tázave oficier čudujúc sa, ale pokojným hlasom. Vravím ti na moju česť, že neviem nič; jestli som riekol zlé, odprosím ťa.

Keby sme boli mladší bývali, iste by bola krv tiekla následkom tejto dohovorky. Ale sme medzi nich stali a pokoj bol nezadlho. Peter potom vyrozprával, prečo mu tá otázka tak ťažko padla.

— Bol som minulého leta vo Furulove. To rozprávali o mne, že si chcem za manželku vziať tamjšiu vdovicu, dues to už netajím viac, toto bola tá jediná ženská, ktorú som miloval.

Úfal som ľahké víťazstvo, lebo ona netajila, že ma miluje. Ona odpovedala na prvú otázku: áno. Ale potom! zostali sme pri tom: áno. Ona ma priputnala k sebe bez všetkého namáhania; jestli som chcel od nej vystať, písala za mnou, a jakokoľvek som ju prosil, ona mi odpovedala len vždy: Vy sa musíte konečne naučiť, že je láska nie k pokoreniu žien a vás ja nie preto milujem, aby som bola nešťastná, ale preto, lebo úfam, že jedine vy ma urobíte šťastnou! S tým som šiel ku nej, že ju požiadam na druhý deň o jej ruku. Zábava bola výborná, ba i tančil som vtedy po prvýkrát, a poznal som pri jednom obrate, že čo má v úmysle. Ona sa zamyslela a stisla mi potajomne ruku. Potom sme sa zabávali ďalej. Asi o jednej sadli sme si ku kartám; vdovica bola s nami a vyhrávala vždy. Hrali sme sa rozličné hry. Asi o štyroch hodinách k ranu sa môj mešec vyprázdnil. Stalo sa to so mnou i inokedy. Ani som nemyslel na to do toho času, kým som sa nedostal do mojej chyže. Tam mi prišlo na pamäť, že v jakom som položení. Byť na dedine, hostom v cudzom dome, a stroviť všetky peniaze.

Hneď som pochopil moje strašné položenie a dumal som, ako teraz z toho vybrádnut. Železničný vlak sa pohýňal pred obedom o jedenástej. Tu mi je už nemožno ďalej pobudnúť. Zastane kočiar, zobudia ma, osvedčím sa rýchle pred ňou a potom musím uháňať na stanicu. Sluhovi, ktorý očistí moje topánky, kožišovi, ktorý ma povezie na stanicu, komornej, kuchárke — musím dať prepitné. Musím si na stanici lístok prvej triedy vymeniť — potrebujem k všetkému tomu aspoň desať zlatých. Zkade že ich vezmem?

Prehľadal som úzkostlive všetky moje vrecká. V zimníku našiel som malý mešec, v ňom holo asi 70 krajciarov. To bol môj celý majetok. Čoho sa lapím? Jestli by bol v meste, čo v akomkoľvek malom, spomôžem si ľahko — mal som moje drahocennosti. Ale mám ísť v tejto malej dedine k árendátorovi a prosiť si od neho požičku, aby snáď rozprávali všetcia obyvatelia na okolí o mojom páde? A aby hnevali Turulovskú, dohovárali jej a ohovárali pred ňou jej mladoženicha? Očakávať môžem a to by sa i ľahko stalo, že pošle za mnou list, a v tom odvolá svoje slovo.

Bol som unavený až veľmi. postel s mäkkými vankúšami usmievala sa na mňa volajúc ma, ale ja poznal som stav môj a vedel som aj moju povinnosť. Ja sa musím ztadeto ztratiť, asice nepozorovane. Musím tak odísť, aby nikto nevedel a aby mi neponúkol jeho službu. ináč som ztratený. A ponevác som vedel, že je dvor plný psov, otvoril som oblok a cez ten vyskočil som von. Potom pohol som sa rýchlymi krokami von z dediny, obišiel som opatrne poza zahrady, aby ma do-

mov zo zábavy navracajúci sa hostia na ceste nezastavili.

Už slnce bolo vysoko, ako som došiel na železničnú stanicu. Prezrel som cenu železničných lístkov a zvedel som, že lístok III. triedy do Budapešti stojí 92 krajciarov. Videl som, že sa moje trápenie ešte neskončilo. A cítil som, že sa musím odhodlať ešte i k väčšiemu podniku. Musím pešo ísť do Budapešti. Od susednej stanice mohol som už lacnejšie cestovať, ale ani tam som sa neopovážal do tretej triedy vstúpiť, aby tam nenašiel snáď známych. Na tretej stanici mohol som už vstúpiť do II. triedy, ale táto bola tak ďaleko, že kým som prišiel ta, vlak už dá no bol odjachať. A tak chtiac-nechtiac, pešky som musel prekonať celých osem míľ.

Bolo asi o štyroch hodinách po obede, ako som prišiel do Kőbánye. Čudujem sa do dnešného dňa, že ma policajti nelapili. Myslím, že bársť ktorý vandrovník bol naproti mne elegantným, gavalierom. Nepoviem viac, ako to, že podošva z mojich topánok sa odtrhla a prsty mi bolo vídať. Nákrčník a golier som odhodil dávno, pokiaľ mi bolo veľmi teplo a v horúčosti boli mi to nepríjemným.

V takomto odevu prirodzene neosmelil som sa ukázať sa pred ľuďmi. Musel som dočkať večer, potom sadol som si do fiakra a tak som sa dal zaviesť do známeho hotelu. Portáš sa divil ale vyplatil kočíša a poslal osobitného sluhu na môj byt pre moje háby. Asi o pol hodiny potom veselá spoločnosť bola u mňa a veselo sme si popijali práve tak ako teraz. Ja som ležal vyvalený na diváne, lebo ma dlhá chôdza unavila a odpočinutie mi tak dobre robilo. Ale v ten čas som sľúbil sväte, že nevezmem viac karty do ruky.

— A Turulovská?

— Obdržal som od nej list, v ktorom oznamuje mi, že ma neprijme viac.

— Pre karty?

— Ah nie!

— A prečo teda?

— Tu je list, prečítajte ho.

Toto bolo v ňom:

„Sľúbili ste mi, že ma požiadate o ruku, že sa zasľúbime a vy ste uskočili odo mňa niekoľkými hodinami po sľube. Vyskočili ste cez oblok a peško ste šli na stanicu, ktorá je od nás asi na míľu cesty. Báli ste sa snáď, že sa neoslobodíte ináč odo mňa? Vezmite v známom, že keď čítate tieto riadky, som už manželkou iného. Mužský ma už viac takto nezahanbí!“

Vyzvanie k predplateniu!

S novým ročníkom predstavujeme pred ct. čitateľov

Táto príležitosť veľmi sa hodí k tomu, aby sme sa obzreli na dosiaľ prekonanú cestu. A keď sa obzrieme naňu, s uspokojením môžeme predstúpiť pred ct. čitateľov našich, dobre vediac, že načo sme sa pri počiatku podujali, na tom sme vždy aj odusevnene pracovali a bez samochvály buď rečeno aj istý výsledok, istý úspech dosiahli.

Úlohou našou bolo dobrý ľud slovenský osvietiť, a vystríhať, aby neveril tým mnohým

novým priateľom, ktorí odrazu začali sa množiť, jako huby po dáždi, a ktorí neprestajne dňom a nocou hlásali, jak veľmi sa starajú o náš slovenský ľud.

Tito noví priatelia sú takzvaní «ľudári.» Faľošnosť ich sme odhalili, jasne sme dokázali, že ačkoľvek už viac desaťročí žili medzi slovenským ľudom, nikdy sa nehľásili k nemu, nikdy ani len križom slamy zaň nepreložili. Iba teraz odrazu sa stali takými veľkými priateľmi ľudu asice preto, **lebo to požaduje ich záujem.** Kto sa iba vtedy hľási k ľudu, keď to vyžaduje jeho osobný záujem, jeho osobný zisk, **ten nenie, nebol a nikdy ani nebude úprimným priateľom ľudu.**

Úlohou našou bolo ďalej chrániť nás, vždy vlastenecky smýšľajúci ľud pred panslávskymi agitáciami. Panslávski agitátori rozsievajú semeno nenávisťi v našom dobrom ľude oproti bratom Maďarom, s ktorými žijeme už tisíc rokov bez toho, aby predtým kedy bola povstala medzi nami nejaká nesvornosť. My sme užívali svoj materinský jazyk slobodne tisíc liet, a užívame ho aj teraz. Nik nám ho nebral, a nik nám ho ani neberie. Lúbili sme vlast našu a ľúbime ju aj teraz a ľubiť ju aj budeme. Nikdy sme nehľadali za hranicami bratov, ani ich nehľadáme, ani ich hľadať nebudeme. Bratmi sú nám Maďari, s tými žijeme a žiť budeme. **My sme boli vždy Uhria, nimi sme a nimi aj zostaneme.** Bojovali sme vždy za vlast našu drahú, krv svoju sme cedili za celistvosť jej, za zveladovanie jej. Rovné práva s bratmi Maďarmi sme požívali vždy a ich aj požívame.

A teraz sa vyskytnú jednotlivci, ktorí nás chcú presvedčiť, že bratmi našimi sú Česi, Rusi a iné cudzie národy. Čo nás do týchto cudzincov? Čo sme mali alebo máme s nimi spoločného? Vlast? náboženstvo? reč? Ani jedno. Či nás snáď podporovali, keď nás osud stíhal? Či nám pomáhali brániť vlast našu milenú? Nie. — Nuž jako nám môžu byť synovia týchto cudzích národov bratmi? Nie sú nám oni bratmi a ani nám nimi nikdy nebudú.

Bojovali sme odusevnene proti zavádzaniam aj panslávských agitátorov, ktorí sa usilujú zo srdca našich vybiť horúcu lásku k našej milej vlasti.

Spokojne pozeráme na prekonanú cestu. A pokiaľ sme sa presvedčili, že cesta tá, po kto-

rej sme dosiaľ kráčali, je pravá, budeme aj ďalej po nej kráčať.

Toto je náš program na budúce. Na základe tohoto prosíme o dôveru cteného občanstva, ku ktorému sa s tou uctivou prosbou obraciam, aby nás hojným predplácaním sa na náš časopis podporovať ráčilo.

Časopis náš, ktorý bude aj na budúce vychodíť s tak rozmanitým obsahom jako dosiaľ,
 stojí ročne len 2 zl.
 na pol roka 1 zl.
 na štvrt « 50 krov.

Kto sosbiera 5 predplatiteľ'ov, dostane časopis náš zdarma.

Dopisovatelia dostanú tiež zdarma časopis náš.

Predplatitelia «Slovenských Novín» dostanú časopis náš za pol ceny.

V záujme dobrej veci prosíme všetkých priateľov nášho časopisu, aby ho v kruhu svojom všemožne rozširovali z jejich vidieku doposielanými správami robili rozmanitým. **Vlastenecký smer a zásady, ktoré zastávame,** zaslúžia všestrannú podporu.

CHÝRNIK.

Jej veličenstvo kráľovná odcestovala z Parížu a teraz mešká pod ľavým podnebíom v talianskom mestčku San Remo. Tu má našu kráľovnú navštíviť taliansky kráľ.

Diamantové jubiléum pápeža Leva XIII. jako po celom katolíckom svete, tak i v Uhorsku a menovite v Budapešti zasvätilo sa s veľkou pietou. Po všetkých tunajších katol. chrámoch vydržované bolo slávnostné Te Deum. Hlavné bohoslužby za pápeža odbavovali sa v Matiašovom chráme v Budíne, kde slávnostnú omšu slúžil tit. biskup Bogisich s veľkou assistenciou. Biskup v svojej kázni vzletnými slovami zmienil sa o starúškom sv. otcovi, ktorý vzdor svojej vysokej starobe (pápež totiž v marci bude 88ročný) prezradzuje tak zriedkave silného ducha v panovaní nad celým katolíckym svetom. — Aj vo Viedni zasvätili jubiléum pápežovo. Ich veličenstva skrz hlavného dvormajstra vyslovili svoje blahoželanie pápežskému nunciusovi.

Vysviacka nového biskupa. Novovymenovaného pätkostolského biskupa Samuela Hettyeyho dňa 2. januára vysvätil knieža-primas Vaszary vo svojej budínskej palote. Pri vysviacke celebraval arcibiskup Jur. Crászka a biskup Jozef Boltizár.

Bývalý srbský kráľ Milan poľuje na panstve grófa Eugena Zichyho v Élesde.

Vymenovanie. Jeho veličenstvo kráľ vymenoval Eugena Porubszkého predsedu kráľ. súdnej stolice v Ružomberku za predsedu senátu ku prešporskej kráľ. tabuly a Albina Závodyho sudeu v Szegszárde za predsedu kráľ. súdnej stolice do Ružomberku.

Arcikňažna Alžbeta. Arcikňažnu Alžbetu, jedínú dcérku po nebohom dedičovi trónu Rudolfovi, ktorá je teraz 15-ročná, časopisy už vydávajú. Asice noviny píšu, že bavorský princ Rupprecht, na ktorého čaká kráľovská koruna bavorska, má si onedlho zaslúbiť arcikňažnu Alžbetu, dcérku arcikn. Štefanie. — Princ Rupprecht je syn princa Ludvika, vnuk terajšieho bavorského regenta princa Luitpolda.

Ponosa. Z Veľkej Bytče dostali sme list jedným tamojším občanom v mene viacerých podpísaný, v ktorom sa pisateľ ponosuje na smutné vynaučovanie náboženstva v rim. kat. škole. Pisateľ hovorí, že vynaučovateľom náboženstva je tamojší pán kaplán a dietky že v náboženských naukách veľmi slabo napredujú.

Árpád na korunách. Vláda lanského roku na pamiatku millennia dala raziť pol miliona strieborných pamätných medailí, podobných korune, na ktorých je podobizňa Árpádova. Z týchto medailí ostalo asi 100,000 kusov v štátnej pokladnici, a preto minister financií nariadil, aby i tieto pustili sa do obehu čo riadne koruny, jedon kus v cene 50 krov (100 halierov).

25ročné jubiléum vyslancov. Tí vyslanci terajšieho snemu, ktorí po prvý krát r. 1872. boli zvolení za vyslancov, usporiadali z príležitosti svojho 25ročného vyslanectva tieto dni skvelú hostinu, na ktorú sa dostavili nasledovní jubilanti: gr. Albert Apponyi, Algeon Beöthy, gr. Artur Berchthold, Ludvik Csávolszky, Karol Eötvös, Július Gullner, Ferd. Horánszky, Árpád Kubinyi, Peter Matuška, Karol Pogány, Ján Radocza, Mikuláš Szaplonezay. Bol tam i bývalý predseda snemu odbývaného r. 1872. Štefan Bittó, a terajší predseda Desider Szilágyi. Na hostine sa jubilanti vrele pozdravili.

Naši officieri v gréckom vojsku. Gréci po svojej veľkej porážke v poslednej vojne prišli k tomu presvedčeniu, že ich vojsko nestojí ani fajku dymu a teraz by ho radi zorganizovať tak, aby v páde potreby vedelo obrániť vlast Grékov proti útokom. Z tejto príčiny, jako časopisy píšu, grécka vláda vyjednáva s vládou našej monarchie, aby poslala do Grécka vojanských dôstojníkov, ktorí by sreformovali grécku armádu.

Knieža Bismarck je chorý. Starý „železný“ kancelár kn. Bismarck, ktorý je teraz v 83. roku veku svojho, posledné dni povážlivo onemocnel. Z Fridrichsruhe, kde Bismarck utiahnuto žije, dochádzajú zprávy, že starému kancelárovi hrozí vodnatiečka; nohy mu pučnú a sily ho počínajú opúšťať. Obávajú sa, že nevyviazne.

Politický duell. Keď vyslanec ľudovej strany Stefan Rakovszky rečnil tieto dni v sneme, ablegát Edmund Gajári na jednu poznámku Rakovszkého zvolal: „To je zbabelé pretváranie sa!“ a toto zopätoval pred Rakovszkým i vyslanec Koloman Orley. Rakovszky za to jak Gajáriho tak i Orleyho vyvolal na súboj. S Gajárim odbavil sa súboj na šable a Rakovszky utrpel také poranenie naruke, že sa teraz nemôže biť s Orleyom a tento musí čakať, pokým sa Rakovszky vylieči. Gajári utrpel nepatrné poranenie. — Súboj mali aj gróf Stefan Tisza a Ludvik Olay. Keď posledne F. Kossuth rečnil v snemovni, gróf Št. Tisza sa zasmial, na čo Olay najedovaný zvolal: „To je sviňstvo!“ Tisza pre túto urážku vyvolal Olay a na súboj. Protivníci bili sa na šable a gr. Tisza ranil Olaya na nose a tento zas Tiszu na ramene.

Nešťastie v budapeštianskej klinike. V Sylvestrový večer udalo sa veľké nešťastie v budapeštianskej klinike, ktoré mohlo zapríčiniť smrť veľmi mnohým nemocným ľuďom, ktorí ležia v oddelení pre chorých na oči. Asiže v pivnici pod týmto oddelením pukla sa plynová rúra a nepríjemný zápach valil sa cez pivničné okno po celom dvore. Portáš kliniky Pavel Bokon myslí, že je nejaká chyba na plynovom stroji, pojal sebou kuriča Samuela Ördöga a spolu šli do pivnice, aby pozreli kde je chyba. Ördög, ako sošli do pivnice, chcel zapáliť sviečku, sotva ale rozožal zápalku, pivnicu naplňujúci plyn sa chytil a so strašným rachotom vybuchol. Výbuch bol tak silný, že Bokona a Ördöga vyšmarilo na ulicu, všetky susedné domy sa až od základov zatrasli, okolo idúcich po ulici hodilo o zem, a pokiaľ plynová rúra vedie do pivnice kliniky zpod Üllöskéj cesty, tak i granitovú dlažbu rozhodilo po celej šírke cesty a múry kliniky sa popukaly. Medzi tým celá pivnica stála v plameni. Hasiči a jeden oddiel vojska pod vedením jedného inžiniera plynovej spoločnosti požiar prekazili len tak, že na ulici plynovú rúru zapchali hlinou, aby plyn nemohol viac podporovať oheň. Výbuch zapríčinil veľkú škodu. Nad pivnicou je práve chýrny Pastenrovský ústav a labororium. Tu všetky stroje a náčinia od veľkého otrasu vzaly zkažu. Na šťastie v ten čas práve nebolo tam ani jedného chorého. Na jednotlivých oddeleniach ležiaci nemocní už i od strašného výbuchu pľapľapali povyskacovali so svojich postelí a v tme zúfale hore dolu behali. Stav portáša Bokona ako i kuriča Ördöga je povážlivý. Nešťastníci utrpeli také rany, že ak sa aj vylieča, na veky ostanú chromí. Polícia ich už aj vypočula, oba uznali, že sami zapríčinili nešťastie svojou neopatrnosťou, lebo s horiacou sviečkou chceli ísť prezkúmať pivnicu.

Kanonik — defraudantom. Kanonik Campagna, správca Katolíckej ľudovej banky v Brüsseli po defraudovaní tristo tisíc frankov ušiel, udajne do Ameriky. Teraz pána pátra kurentujú.

Bovnošata pre sudcov. V Rakúsku počnúc od 1. januára všetci sudcovia a štátni fíškali nosiť musia úradný oblek, ktorý pozostáva zo širokého čierneho taláru a baretu. Baret podobá sa štvorhranatej čiapke t. z. «dominike» kat. kňazov a talár z čierneho súkna podobá sa kutni. Sudcovia nosia na golieri talára výložky fialkovej, štátni fíškali ale červenej farby.

Nešťastný prípad. Mikuláš Kreta úradník v Teševani pripravil svojej dcéruške vianočný stromček. Dievčatko od radosti skákalo okolo stromčeka a v tom spadla so stromku jedna horiaca sviečka a podpálila šatky trojročnej dcérušky úradníckovej. Kým udusili oheň, nešťastné dievčatko utrpelo také popáleniny, že na Sylvestra po hrozných boľastach zomrelo.

Františkáni v Srbsku. Na rád Františkánov čaká pekná úloha v Srbsku. Jedon belehradský telegramm totiž oznamuje že pokiaľ biskup Strossmayer vzdal sa vedenia belehradskej diecesy, pápež rád Františkánov poveril vybavovaním záležitostí srbskej katolíckej cirkve. Rád po tieto dni už aj vyšle niekoľko pátrov do Belehradu.

Notári jednorokými dobrovoľníkmi. Jako známo okresní notári, ak len nemali zkušky z osem tried stredných škôl alebo zkušku dospelosti z iných učebných ústavov, nemali právo na jednoroké dobrovoľníctvo. Teraz jako z Veľkého Bečkereku oznamujú, poslucháči torontálsko-stoličného notárskeho náukobehu chcú vyprostredkovať, aby aj notári mohli čo jedno-

roční dobrovoľníci urobiť zadosť svojej vojanskej povinnosti. Vyslali väčšiu deputáciu, pod vedením torontálskeho podžupana do Budapešti, aby u vlády prosila prajné riešenie tejto otázky.

Veľké nešťastie na ľudovom shromaždení. Americké časopisy prinášajú chýr o strašnom nešťastí, ktoré sa stalo v meste Londýne, ležiacom v štáte Čansase. Po tieto dni vydržovalo sa na mestskom dome veľké ľudové shromaždenie, na ktoré dostavilo sa toľko ľudí, že sa od tarchy prítomných preborila podlaha obrovskej dvorany. Zprávy udávajú, že pri nešťastí vyše sto ľudí prišlo o život.

Mor. V Indii jakosi nechce prestať mor; táto hrozná choroba ešte vždy mnoho ľudských obetí požaduje. Tak v Bombay novšie zas 54 ľudí onezdravelo, z ktorých 37 zomreli. V Bombay posiaľ 14.357 ľudí ochorelo, z týchto zomrelo 11.882.

Bohatý žobrák. V Ríme nedávno zomrel jedon starý biedny žobrák, a keď si jeho traja synovia chceli pozostalosť, niekoľko polámaných stoličiek a jednu slamou vystlanú posteľ podeliť, našli v posteli cele zákonnite vystavený testament, v ktorom im otec osemstokrát tisíc lír (asi 300.000 zl.) poručil. Peniaze ležaly uložené v jednej rímskej banke. Šťastným synom však nijako nejde do hlavy, že ako mohol ich otec toľký majetok nažobrať bez toho, žeby to boli zbadali.

Jako sa peniaze množia. Jedon Angličan, ktorý akiste nemal inšej práce, vypočítal, že kolký úrok donáša majetok millionárov. Dľa jeho výpočtov zostavil nasledovný zaujímavý výkaz: Chýrny americký millionár Rockefeller keď si večer o 1/2 11. hodine ľahne a na druhý deň o 7. hodine rano vstane, cez noc o 17.705 dollarov sa stal bohatším. Raňajkovať medzi 8. a 9. hodinou zvykol, a za ten čas jeho majetok rozmnoží sa o 4166 dollarov. Večer, keď si dľa svojej starej obyčaje vyhráva na husľach, blažene si môže pomysleť na to, že je zas o 50.000 dollarov bohatší ako v minulý deň, a to bez toho, že by bol len prstom pohnul cieľom zarabania peňazí. Jay Gould za 14 rokov nadobudol si 72 millionov dollarov: jeho majetok len v úrokoch donáša mu niekoľko millionov a tak sám od seba rýchle rastie. Zaujímavé je, že tento millionár keď bol 35ročný, nemal ani len 1000 dollarov majetku.

KU OBRÁZKU.

V zime.

Brr! jak chladno je telu, clivo duši, keď pozreme v pochmúrny zimný deň na prírodu. Mhla zahľadá širokom okolí a sneh padá jako by sa z vreca vysýpal. Nehodno ani psa vyhnať na ulicu. Celá príroda pohružená je v zimný spánok a pokrytá bielou pokrývou odpočívajú. Odsťahovalo sa spevavé vtáčstvo, v poli nepočuť milý spev slávika a šveholenie škovránka. Všetko je ticho. Len kde-tu počuť: „čvirik, čvirik!“ Je to náš nerozlučný priateľ vrabec, ktorý nás nikdy neopustí, ani v zime, ani v lete. Teraz si žije na roľníckom zrne, ale príde túžobne čakané jaro a náš zimný pevec odsluží sa mu hľadaním hmyzu v zahrade po stromoch, aby za prezimovanie.

ODKAZY REDAKCIE.

Všetkým tým našim priateľom, ktorí nám z príležitosti nového roku vyslovili svoje blahoželanie, vrele ďakujeme a prívolať im: Boh daj šťastia!